

Naturhistorisk utflykt till Håberget

Lördagen den 30 oktober arrangerade Håbo Naturskyddsförening en utflykt till Håberget med naturhistoriskt tema och med amatörhistorikern Ingrid Ljungkvist som guide. Utflykten lockade fem deltagare.

Håbo härad ligger mitt emellan Birka och Uppsala

Fjärdhundra-, Tiunda- och Attundaland

Drygt 60 meter ovanför Mälaren reser sig **Håberget, Håbos högsta berg**. Det är detta berg, beläget 1 km väster om Slottskogen, som givit Håbo härad och senare Håbo kommun sitt namn. Hur har namnet uppkommit? Ingrid har forskat mycket i ämnet och tror att namnet härstammar från ordet **Hå**, som dels är namnet på en fisk med två fenor och dels en synonym till ordet årtull (på båtar). Ett par hajarter (Håbrand och Håkärring) har även begåvats med detta namn, möjligen kopplat till hajarnas långsmala kroppsform. Håberget ligger i Skoklosters socken och det är ju i Skoklosters socken som de båda långsmala Mälarfjärdarna Gorran och Skofjärden sammanlänkas i den stora fjärden Ekoln. Historiskt tillhörde Skohalvön och Håbo härad folklandet Tiundaland som löpte i form av en smal tarm ned till Björkfjärden inklämt mellan Fjärdhundraland i väster och Attundaland i öster. Det var dessa tre folkland som jämte Roden (Stockholms skärgård) sedan bildade landskapet Uppland på 1200-talet.

På vägen upp till Håbergets topp passerades Håbos högsta belägna torpruin

Fram till historisk tid var båten det optimala transportmedlet. Det var vattenvägarna som förenade människor och skogar som skiljde dem åt. Fram till för ungefär 2000 år sedan byggdes båtarna av al eftersom alen inte ruttnar så lätt vid beröring med vatten. Dessutom var den lätt att få tag i eftersom den växer vid vatten. Fram till början av järnåldern var det trädslagen al, björk, asp, pil, ek samt hassel

som dominerande i våra trakter och villebråden i skogarna utgjordes av vildsvin, kronhjort, visent, uroxer, sköldpaddor, grodor och olika fiskarter. Då var klimatet betydligt mildare än idag och kan närmast jämföras med Frankrike idag. När sedan klimatet blev kallare under äldre järnåldern så vandrade tallen och granen ned norrifrån och de människor som bodde här valde i större utsträckning att ersätta en kringfläckande tillvaro som jägare, samlare och jordbrukare med ett fast boende med jordbruket som ett allt viktigare inslag i tillvaron. Genom lokalisering av gravar från denna tid så vet vi ungefär var folk bodde. På väg upp till Håberget passerade vi resterna av Håbos högst belägna bosättning, ett torp med två husgrunder och en ganska väl bevarad stenvall. Invid husgrunden ligger ett gammalt hygge som en gång i tiden utgjorde torpets åkerlycka (odlad mark). På toppen av Håberget ligger även en gammal fornborg (100 x 70 meter), vilken i öster, norr och väster begränsas av en stenvall och i söder av ett klapperstensfält. I borgen finns tre stensättningar, men det är svårt att skilja mellan naturliga och anlagda stensamlingar. Ingrid berättade att när hon besökte Håberget för 15 år sedan så gick det att se tornen från Uppsala domkyrka från Håbergets topp men detta är numera inte möjligt.

Resterna av fornborgen på Håbergets topp

Flastaruinen

Utflykten avslutades med ett besök vid Flasta kyrkoruin (1 km väster om Skoklosters slott). Flasta kyrka nyttjades under 1100- och 1200-talet och på den tiden kunde man med egen båt ta sig fram till kyrkan över den vik som då löpte in från Skofjärden till Flasta by. När sedan landhöjningen gjorde det omöjligt att ta sig vattenvägen till kyrkan så övergavs Flasta och en ny kyrka byggdes vid slottet. Ingrid lyckades under 1990-talet lokalisera en möjlig brygga/tilläggningsplats vid fjärden (numera åkrar) nedanför kyrkan men skogsbrynet är numera så igenväxt att hon inte längre kan lokalisera denna plats.

Håkan Nihlman